

На Білій Горі

Леонід Полтава

"Віра мого серця, як Бескид твердо, постановилась на любові"...

Маркіян Шашкевич

Вступ

Холодне серце не зігріє світу,
Безглузде серце — спопелить.

Як важко без усмішки і привіту
Іти обніжками століть
І безнадійно хворими грудьми
Вдихати мертвий чад
Імперської пітьми!

Як важко йти сюди, на Білу Гору —
Свою Кальварію! — і ледь видючим зором
Не Львова бачити праруську хоругов,
Не Києва освячені святині,
Не землю радісну у вишивках дібров,
А стигнучу у венах України
Обдурену чужинцем кров!

А серце тане, серце тане...
Спинися тут востаннє, Маркіяне,
І Рідний Край хрестом благослови,—
Новим хрестом новітнього Месії:
Ти золоте зерно на цій землі посіяв,
Бо не схилив неправді голови!

1. Підлисса

Дитячий світ — широкий світ!

Он там, за Білою Горою —
Ліси і пригорки... Хтось білою рукою
Зелену плахту кинув на поля!
— Яка ж чудова ця земля!

Матусю, як цю землю звати? —
Не знає мати.
Дитячий світ безмежний світ!
Он там, за Білою Горою
Весна у райдузі... Хмарини білим роєм
Летять далеко у співочий світ...

— Там Львів, Варшава, — мовить дід.
— А далі. далі? — пристає дитина.
Там Русь, Мала Росія, Україна,

Там, Маркіяне, цісарська столиця,
А потім — Бог
І все на нім кінчиться.

Бачуть люди: щоразу в вечірній порі
Зачудований хлопчик на Білій Горі.
Вже не дід, вже не дзвони й не хата —
Лиш піднята у небо гора та
Вабить хлопця:
Він там в далечизну
Посилає привіт безіменній Отчизні!
— Діду, як називав нас Христос?
— Звав людьми...— І дитина із роз
Виплітає віночок Христові —
Свій першій, найбільшій любові!

2. Новосілки

В сільській церковці — в кораблі земному —
Вони у височінь пливуть
Над русинську нужду, над цісарські хорони,
Ген аж туди, де сяє вічна путь,
Де, мов хустки для сліз нещасного села,—
Долоні білі Маги простягла.

Веди їх, Маркіяне! За тобою
Пливе ця туга і любов пливе —
Іде народ, що вчора був юрбою,
Хоч ниви рідної та був чужим покосом —
Австрійських русинів, російських малоросів.

Дай їм напиться Дністрової води,
Дніпра солодкої черпни їм для причастя —
Хай пізнають велике людське щастя:

"Ти не неволі син!"
Ти — села й городи,
Буремний дзвін бандур,
Трембіт пекуча мова;
Ти єсть народ,
Ти — українським словом
Співаєш Господа!

Вогні твоїх сердець, вогні твоїх лямпад —
Протнуть і розженуть
Імперій мертвий чад!

Казальниця. Бліде-бліде чоло.
Лице безкровне. Ледве чутна мова.
Гарячкою посмажені уста...
Та праве слово, повнокровне слово
Людей, заслуханих у проповідь, несло
І мчало з-над Дністра аж до Дніпра долин:

"Ти не неволі син!"
Ти не неволі син!

Свічки горіли. А із ними танув
Сільський отець.
Спинися, Маркіяне!—
Ще ж на столі "Пісні Короледвірські",
Ще "Читанка" не скінчена, іще...
А в грудях — в грудях так пече,
І випадає з рук позичена в сусіда
Великого полтавця "Енеїда"...
Ніч ходить за вікном убогої хатини.

Ще одна ніч на серце України
Ось-ось впаде. Зів'яне чорним цвітом
Іще одна печаль...
Тривожною горою
Ще спали...
Тільки сховався хрест над Білою Горою
Твоїм прощанням і твоїм привітом.

3. Львів

Скриплять колеса чорного ридвана.
Йдуть круторогі, як ішли віками
По цій землі — по цій одвічній рані,
Затулений лавровими вінками...

Дійшовши до найвищого порогу,
Ти вибрався в нову земну дорогу
І — мертвий, з чашею восковою на грудях,
Ідеш живим, і за тобою — люди.
Ідеш у Львів, мов у святу обитель,
Народу рідного ревнитель і будитель,
Що із казальниці в забутому селі
Підносив чашу Рідної Землі
Під Господа святе благословення —
І безіменним — людське дав імення!

Ти вийшов із забутої могили,
Немов народ, що ти його виводив,
Із забуття! —
І вже немає сили,
Що стала б впоперек цього походу,
Бо сяє хрест, водружений тобою
Над людства Білою Горою!
"Відкинь той камінь, що ти серце тисне",
Іди із нами в вічному поході —
Не похоронному — у переможній пісні
Свободою освячених народів,
Бо ти з казальниці, мов із святих вершин,
Промовив кожному:

"Ти не неволі син!".